

Elżbieta Mączyńska

**Recenzja projektu badawczego oraz
zbiorowej publikacji pod kierunkiem i redakcją
ANTONIEGO KUKLIŃSKIEGO**

pt.

***MŁODZIEŻ PRZEDMATURALNA JAKO NIEODKRYTY
POTENCJAŁ POLSKIEJ MYŚLI STRATEGICZNEJ***

(Wyd. Rewasz, styczeń 2010)

Ocena ogólna

Zarówno projekt badawczy jak i na jego podstawie przygotowana do druku książka to dzieła niezwykle, potrzebne, nowatorskie, w pełni oryginalne i jedyne w swoim rodzaju. Przymioty te znajdują potwierdzenie w każdym niemalże fragmencie opracowania i wynikają m.in. stąd, że praca ta:

- dotyczy nadzwyczajnie ważnego lecz zarazem niesłyszane zaniedbanego i wciąż niedocenianego zagadnienia jakim jest myślenie strategiczne. W Polsce ale i w Europie doszło bowiem do niezwykle groźnej sytuacji – zaniku kultury myślenia strategicznego, co ma wysoce niekorzystny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy w skali krajowej i globalnej;
- ukierunkowana jest na odkrycie, pobudzenie i wykorzystanie potencjału polskiej myśli strategicznej, generowanej przez polską młodzież;
- ukierunkowana jest na uruchomienie i racjonalne wykorzystanie mechanizmów futuryzmu społecznego;
- ukierunkowana jest na pobudzanie młodzieży do kreatywnego myślenia strategicznego oraz na analizę i sposoby optymalnego wykorzystania tego potencjału i włączania go w proces rozwoju futuryzmu społecznego;
- charakteryzuje się stylistyką płynącą z głębokiej wiedzy, doświadczenia, pasji i przekonań autorów oraz wiary, iż w ten sposób można dotrzeć do serc i umysłów młodzieży, ukierunkowując je na niezwykle ważny i szlachetny cel – strategicznego kreowania przyszłości kraju;
- nie ogranicza się do analiz w stylu „mędrca szkiełko i oko”, przepojona jest bowiem humanizmem i troską o losy ludzi, Polski, Europy i świata;
- jest wspólnym dorobkiem humanistów, naukowców z dziedziny nauk społecznych, nauczycieli, badaczy, ale także, co ma specjalne znaczenie, młodzieży przedmaturalnej, objętej badaniami;
- stanowi cenne źródło inspiracji do myślenia o przyszłości;
- stanowić może oryginalne, nowatorskie metodologiczne podłoże rozwoju i pogłębiania badań, ukierunkowanych na kwestie strategiczne.

Barier ograniczających rozwój tego typu badań jest niestety wiele. Jedną z nich jest bariera finansowa. Podjęcie tych badań było możliwe dzięki finansowemu wsparciu NBP. Mogę z pełną odpowiedzialnością stwierdzić, że są to bardzo dobrze zainwestowane przez NBP środki, o czym świadczą uzyskane wyniki i wyżej przedstawione walory badań. Jednakże na tle oryginalnej metodyki badań pewien niedosyt powstaje w związku z ograniczonym ich zakresem podmiotowym i czasowym. Badania empiryczne – ze względu na wyznaczone ramy czasowe ale przede wszystkim finansowe, z konieczności ograniczone zostały do dwóch regionów (Rzeszów i Pruszków). Mają przy tym wymiar statyczny a nie dynamiczny.

Wyniki badań ankietowych uczniów wskazują na znaczne różnice poglądów na temat strategii rozwojowej kraju, roli państwa, możliwych kierunków działań strategicznych i in. Prowadzi

to do wniosku o zasadności a nawet wręcz konieczności poszerzenia zakresu badań i ich realizacji w ujęciu dynamicznym z uwzględnieniem dokonujących się przemian w podejściu do myślenia strategicznego. Celowe byłoby ponadto szersze upowszechnianie wyników badań. Ze względu na dominację w badaniach wątków społeczno-ekonomicznych bardzo zasadne byłoby, aby publikacja, będąca wynikiem badań dotarła przynajmniej do nauczycieli i szkół, uczestniczących w Olimpiadzie Wiedzy Ekonomicznej (OWE). W przedsięwzięciu tym uczestniczy ok. 600 szkół i kilkanaście tysięcy uczniów. Wiązałoby się to jednak z koniecznością zwiększenia nakładu książki, co z pełnym przekonaniem rekomenduję. Zasadne byłoby przy tym skierowanie przygotowanej w ramach projektu ankiety – także do uczestników OWE. Ponadto wielce użyteczne byłoby – moim zdaniem – dalsze rozwinięcie badań, m.in. poprzez ich ukierunkowanie na młodzież akademicką.

Hipotezy badawcze i struktura pracy

Przesłanką podjęcia badań była konstatacja, że „w strukturach myślenia polskiego społeczeństwa występuje dramatyczny deficyt przyszłościowej myśli strategicznej” i sformułowana z nią teza, że „ważnym ogniwem przezwycięzania tego deficytu jest próba zaszczepienia myśli strategicznej w umysłach młodzieży przedmaturalnej”.

Hipotezy badawcze zostały sformułowane w formie m.in. 6 następujących pytań, którym podporządkowane są treści i struktura pracy:

1. Czy polska młodzież powinna myśleć o przyszłości kraju i stawiać pytania:
 - Polsko — dokąd idziesz
 - Polsko — przed kim idziesz?
 - Polsko — za kim idziesz?
2. Jak można oceniać transformację Polski w latach 1990–2010?
3. Czy możliwy jest skok w rozwoju cywilizacyjnym Polski w latach 2010–2030?
4. Czy Polska będzie twórczym członkiem Unii Europejskiej XXI wieku pomnażającym siłę Unii siłę własnego kraju?
5. Czy Polska znajdzie swoją rolę w wielocywilizacyjnym świecie XXI wieku?
6. Czy możliwa jest integracja historycznej i przyszłościowej tożsamości Polski w sercach i umysłach młodzieży?

W celu weryfikacji sformułowanych w rozprawie hipotez zastosowane zostały zróżnicowane metody badań, z uwzględnieniem integracji:

- wyników studiów i badań teoretycznych oraz innych badań empirycznych, przedstawianych w literaturze przedmiotu;
- analiz empirycznych, w tym badań ankietowych, prowadzonych wśród młodzieży klas przedmaturalnych;
- analiz danych krajowych i zagranicznych, dotyczących kwestii strategicznych.

Badania były zatem wielowarstwowe, z zachowaniem należytych proporcji między analizami teoretycznymi i empirycznymi.

Wyniki badań

Badania dostarczyły pozytywnej odpowiedzi na kluczowe pytania *Projektu*:

- „Czy warto podjąć trud odkrywania potencjału myśli strategicznej w umysłach młodzieży przedmaturalnej?”,

- Czy pytania typu *Polonia Quo Vadis?* znajdują rezonans w sercach i umysłach tej młodzieży?”.

Tym samym badania potwierdziły potencjał polskiej myśli strategicznej młodzieży przedmaturalnej i konieczność działań ukierunkowanych na intensyfikację wykorzystania tego potencjału.

Cechą charakterystyczną projektu jest prezentowanie zagadnień strategicznych w całej ich złożoności, z uwzględnieniem też publikowanych w literaturze przedmiotu (krajowej i zagranicznej – jej wykaz zawarto w opracowaniu) głównych dokonań w tym zakresie. Godna podkreślenia jest trudna, złożona i interdyscyplinarna *materia* badań. Autorzy, prezentując zróżnicowane poglądy i opinie na badany temat, weryfikują je na podstawie badań empirycznych. Przesądza to o nowatorstwie i oryginalności projektu i daje podstawę wysoce pozytywnej oceny. Projekt posiada walory użyteczności praktycznej. Uzyskane wyniki badań z pewnością można odnieść nie tylko do badanych grup. Zarazem ograniczenie zakresu badań do dwóch regionów wymaga ostrożności w uogólnianiu wyników badań. Wskazuje to tym samym na zasadność i konieczność rozwijania badań i poszerzania ich zakresu.

W pracy przedstawiono odpowiedzi na stawiane w ramach badań pytania, ale jednocześnie prowokuje to do formułowania kolejnych, co zresztą stanowi istotny, inspirujący walor badawczy.

Praca ma charakter interdyscyplinarny, nawiązuje nie tylko do dorobku ekonomii i socjologii ale także innych dyscyplin, jak np. psychologia, etyka, filozofia, pedagogika czy religioznawstwo. Autorom udało się umiejętnie zintegrować różne wątki badawcze oraz w znacznej mierze zsyntetyzować wyniki badań ankietowych.

Z obowiązku recenzenta zwracam uwagę na drobne usterki, w tym przeważnie o charakterze redakcyjnym, podkreślając, że praca została przygotowana bardzo starannie. Zdarzają się jedynie drobne błędy redakcyjno-literówkowe (np. *maja* zamiast *mają*, czy odryty zamiast odkryty s. 11 i inne).

Należałoby chyba wyjaśnić zawarte w opracowaniu sentencje łacińskie, zwłaszcza zważywszy, że publikacja będzie kierowana także do uczniów, i że w zdecydowanej większości zostali oni, niestety, pozbawieni lekcji łaciny.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę przedstawioną charakterystykę prac badawczych, za ich wysoce pozytywną oceną przemawia fakt, że stanowią one nowatorską, eksperymentalną, starannie przemyślaną koncepcję, uzasadnioną teoretycznie i zweryfikowaną empirycznie. Projekt dotyczy absolutnie nowej, zarówno w skali krajowej jak i międzynarodowej, problematyki badawczej. Łączy walory teoretyczne i praktyczne. O oryginalności prac przesądza także cechująca opracowanie atrakcyjna, wolna od pseudonaukowości stylistyka. Jak zastrzegają autorzy projektu, badania mają charakter eksperymentalny, pilotażowy. Przedstawione opracowanie dowodzi, że eksperyment powiódł się bardzo dobrze, co zarazem uzasadnia rekomendację rozwoju i pogłębiania tego typu badań.

Styczeń 2010